

Operativni i operacijski

Klječanin Franić, Ž.

U veterinarskoj se i humanoj medicini u značenju pridjeva koji se odnosi na operacije – kirurške zahvate nalaze oblici *operativni* i *operacijski*. Ova se dva pridjevna oblika kao sastavnice višerječnih naziva nalaze i u računalnom terminološkom sustavu. Tako ćemo u medicinskim znanstvenim i stručnim tekstovima naići na *operativni* zahvat i *operacijsko* liječenje, *preoperativnu* pripremu i *poslijeoperacijski* bol, dok će se u informatici susresti nazivi *operativni* sustav *Android* i *Microsoftov* *operacijski* sustav. Iz takvih bismo primjera mogli zaključiti da pridjevi *operativni* i *operacijski* imaju isto značenje i da su u navedenim kontekstima zamjenjivi. No jesu li ova dva pridjeva istoznačnice?

Pridjev *operativni* izveden je od imenice *operativa*, koja označuje izvršni dio neke zajednice, odjel koji izvodi tehničku stranu posla ili praktični rad, te bi ga trebalo upotrebljavati u značenju *operativnosti* – spremnosti za djelovanje, sposobnosti obavljanja. *Operativan* je dakle djelatatan, radni, aktivan. Stoga bi spomenute skupove programa koji upravljaju radom računala, *Android*, *Microsoft* i druge, trebalo nazivati *operativnim* sustavima. Pridjev *operativni* upotrijebit ćemo i uz imenice koje označuju osobu – *operativan* čovjek (čovjek koji radi, djeluje), skupinu ljudi – *operativni* tim (skupina ljudi koja obavlja neki posao) i uz apstraktne imenice – *operativno* znanje (znanje koje možemo primijeniti).

Pridjev *operacijski* izveden je od imenice *operacija*, koja se kao naziv upotrebljava u nekoliko terminoloških sustava, primjerice fizici (*simetrijska operacija*), matematici (*algebarska operacija*), sigurnosnim i obrambenim znanostima (*mirovna operacija*), zrakoplovstvu (*operacija protuzračnog djelovanja*) i dr. U humanoj i veterinarskoj medicini naziv *operacija* upotrebljava se u značenju kirurškog zahvata koji se izvodi instrumentima ili kirurgovom rukom u svrhu liječenja pacijenta ili dijagnostike. U medicini bi stoga trebalo upotrebljavati pridjev *operacijski* – *operacijski* zahvat, *operacijska* dvorana, *operacijski* instrumenti.

Isto vrijedi i za prefiksne pridjevne izvedenice kojima je osnova –*operacijski*: *prijeoperacijske* pretrage, *unutaroperacijska* njega, *poslijeoperacijski* bol i *perioperacijska* profilaksa. Pod snažnim utjecajem engle-

skog jezika, koji je jezik suvremene znanosti, mnogi medicinski nazivi ne prođu sve stupnjeve prilagodbe hrvatskoj jezičnoj normi, pa se tako engleski pridjevi *preoperative*, *intraoperative*, *postoperative* i *perioperative* često prevode kao *preoperativni*, *intraoperativni*, *postoperativni* i *perioperativni*. Ti oblici međutim nisu usklađeni sa standardnojezičnom i terminološkom normom. U skladu s tvorbenom normom prije svega bi umjesto tvorbene osnove –*operativni* (prema engleskom pridjevu –*operative* i hrvatskoj imenici *operativa*) trebalo upotrijebiti osnovu –*operacijski* (prema *operacija*). Također bi, slijedeći terminološko načelo prema kojemu prednost treba dati domaćoj riječi i domaćim tvorbenim formantima pred stranima, strane prefikse *pre-*, *post-*, *peri-* i *intra-* trebalo zamijeniti domaćima tamo gdje je to moguće. Naime za prefikse *pre-*, *post-* i *intra-* uvriježili su se domaći ekvivalenti *prije-*, *poslije-* i *unutar-*, dok prefiks *peri-*, koji se u pridjevnim izvedenicama upotrebljava u značenju: okolni, koji je oko čega (primjerice *perioperacijski* se odnosi na sve što se zbiva prije, za vrijeme i poslije operacije), zasad nema odgovarajuću domaću varijantu koja bi bila prihvaćena u struci.

preoperativni → prijeoperacijski
intraoperativni → unutaroperacijski
postoperativni → poslijeoperacijski

Operativni i *operacijski* dakle nisu sinonimi, riječi različita izraza i istoga sadržaja, već paronimi, riječi koje imaju isti korijen, slična su izraza, ali različita sadržaja. Moguća je međutim sinonimna upotreba pridjeva *operacijski* i *kirurški* s obzirom na to da je kirurgija grana kliničke medicine koja se bavi istraživanjem i liječenjem bolesti primjenom operacijskih (kirurških) zahvata. Tako se u mnogim sintagmama umjesto pridjeva *operacijski* može upotrijebiti pridjev *kirurški*: *operacijski* instrumenti – *kirurški* instrumenti, *operacijsko* liječenje – *kirurško* liječenje, *operacijska* rana – *kirurška* rana, *operacijski* rez – *kirurški* rez, *operacijski* tim – *kirurški* tim.

Željana KLJEČANIN FRANIĆ, prof., Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu